

Część druga.
O NADZIEI.

	Str.
Wyobrażenie o chrześcijańskiej nadziei, jej zasady i środki	65
O modlitwie	—
- modlitwie Pańskiej	66
- wzywaniu	67
- pierwszej prośbie	68
- drugiej prośbie	—
- trzeciej prośbie	—
- czwartej prośbie	69
- piątej prośbie	70
- szóstej prośbie	71
- siódmej prośbie	—
- wysławianiu (doxologii)	—
Nauka o błogosławieństwach	72
- pierwszym przykazaniu błogosławieństwa	73
- drugim przykazaniu błogosławieństwa	74
- trzecim przykazaniu błogosławieństwa	—
- czwartym przykazaniu błogosławieństwa	75
- piątym przykazaniu błogosławieństwa	76
- szóstym przykazaniu dla osiągnięcia błogosławieństwa	77
- siódmym przykazaniu dla osiągnięcia błogosławieństwa	—
- ósmym przykazaniu dla osiągnięcia błogosławieństwa	78
- dziewiątym przykazaniu dla osiągnięcia błogosławieństwa	—

Część trzecia.
O MIŁOŚCI.

O związku wiary z miłością	80
O zakonie Boskim i przykazaniach	81
- rozdzieleniu przykazań na dwie tablice	82
- pierwszym przykazaniu	84
- drugim przykazaniu	87
- trzecim przykazaniu	89
- czwartym przykazaniu	90
- piątym przykazaniu	93
- szóstym przykazaniu	96
- siódmym przykazaniu	97
- ósmym przykazaniu	99
- dziewiątym przykazaniu	100
- dziesiątym przykazaniu	101
Zakończenie. Przystosowanie nauki o wierze i moralności Chrześcijańskiej	102



OBSZERNY

CHRZEŚCIJAŃSKI

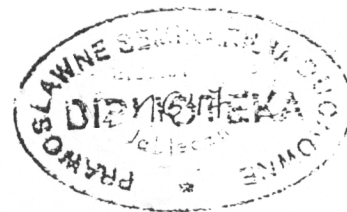
KATECHIZM

ŚW. KOŚCIOŁA PRAWOSŁAWNEGO.

Sw. Filaret

Metropolita Moskwy

Miej wzór zdrowych słów, któreś ode-
mnie słyżał, w wierze i w miłości, w
Chrystusie Jezusie. 2 Tym. I, 13.



WARSZAWA.
Drukarnia Synodalna.

1927.

POCZET

WSTĘP DO CHRZEŚCIJAŃSKIEGO KATECHIZMU.

	Str.
Wiadomości wstępne	3
O Boskiem objawieniu	4
— Świętem Podaniu i Piśmie Świętem	6
— Piśmie świętem w szczególności	8
— Rozkład Katechizmu.	12

Część pierwsza.

O WIERZE.

O Składzie wiary w ogólności, i o jego początku	14
— artykułach Składu Wiary	15
— pierwszym artykule	16
— drugim artykule	24
— trzecim artykule	26
— czwartym artykule.	32
— piątym artykule	35
— szóstym artykule	37
— siódmym artykule	38
— ósmym artykule	39
— dziewiątym artykule	41
— dziesiątym artykule	48
— Chrzcie	49
— Bierzmowaniu	52
— Eucharystyi (kommunii, Najświętszym Sakramencie)	53
— Pokucie	58
— Kapłaństwie	59
— Małżeństwie	—
— Ostatniem Pomazaniu	60
— jedenastym artykule	—
— dwunastym artykule	62

W S T Ę P

DO PRAWOSŁAWNEGO KATECHIZMU.

Wiadomości wstępne.

Pytanie. Co to jest Katechizm Prawosławny?

Odpowiedź. Katechizm Prawosławny jest to nauka Chrześcijańskij Prawosławnej wiary, każdemu Chreścijaninowi potrzebna dla podobania się Bogu i zbawienia duszy.

P. Co znaczy wyraz Katechizm?

O. Katechizm, z greckiego, znaczy ogłoszenie, ustne nauczanie; a podług tego, jak się używało od czasów Apostolskich, tym wyrazem oznacza się początkowa nauka o Prawosławnej Chrześcijańskiej wierze, każdemu Chreścijaninowi potrzebna. Luk. I, 4. Dzieje. XVIII, 25.

P. Co jest potrzebnem dla podobania się Bogu i zbawienia duszy?

O. Naprzód, poznanie prawdziwego Boga i prawdziwa wiara w Boga; powtórę, życie podług wiary i dobre uczynki.

P. Dla czego wiara jest naprzód potrzebna?

O. Dla tego że, jak świadczy słowo Boże, **bez wiary niepodobna jest podobać się Bogu.** Żyd. XI, 6.

P. Dla czego życie według wiary i dobre uczynki powinny być nierozdzielne od wiary?

O. Dla tego że **wiara**, jak mówi Pismo święte, **bez uczynków martwa jest.** Jak. II, 20.

P. Co jest wiara?

O. Podług objaśnienia Świętego Pawła, **wiara jest gruntem rzeczy tych, których się spodziewamy. dowodem rzeczy niewidzialnych** (do Żyd. XI, 1) to jest, upewnienie się o rzeczach niewidzialnych jakby o widzialnych i o rzeczach pożądanых i oczekiwanych jakby o obecnych.

P. Jaka jest różnica między znaniem a wiara?

O. Znanie ma za przedmiot rzeczy, które widzimy i pojmujemy; wiara zaś rzeczy, niewidzialne, a nawet i te, których nie pojmujemy. Poznanie opiera się na doświadczeniu czyli zbadaniu przedmiotu; wiara zaś na ufności w świadectwie

Nakładem Św. Synodu Polskiego Autocefalicznego
Kościola Prawosławnego.

prawdy. Znanie należy właściwie do rozumu, chociaż i na serce działać może: wiara szczególnie do serca należy, mimo to, że z myśli wypływa.

P. Dla czego w nauce Chrześcijańskiej nie tylko się wymaga poznanie, ale i wiara?

O. Dla tego, że głównym tej nauki przedmiotem jest Bóg, niewidzialny i niepojęty, i mądrość Boska w tajemnicy ukryta: a ztąd znaczna część tej nauki nie może być pojęta rozumem, lecz wiarą przyjęta być może.

Wiara, mówi Święty Cyryl Jerozolimski, jest okiem oświecającem wszelkie sumienie; ona udziela człowiekowi poznania. Gdyż, mówi Prorok, jeśli wierzyć nie będziecie, nie będziecie rozumieć. Jzai. VII, 9. Kat. nauk. 5.

P. Jak jeszcze można objaśnić konieczną potrzebę wiary?

O. Św. Cyryl tak to objaśnia: nie tylko u nas, którzy Chrystusa imię nosimy, wiara poczytuje się za rzecz wielką, ale i to wszystko, co się dzieje w świecie, nawet i u ludzi obcych Kościołowi, wszystko dzieje się wiarą. Na wierze utwierdza się rolnictwo: gdyż kto nie wierzy, że zbierze mające wyrosnąć plony, ten i trudów ponosić nie zechce. Wiarą kierują się żeglarze, kiedy los swój powierzwszy wątlęmu drzewu, burzliwe bałwany przenoszą nad stalszy element, ziemię; powierzają siebie niepewnej nadziei, mając tylko wiarę, która dla nich jest pewniejsza nad wszelką kotwicę. (Katech. nauk. 5).

O Boskiem objawieniu.

P. Skąd czerpa się nauka prawdziwej wiary?

O. Z objawienia Boskiego.

P. Co się rozumie pod objawieniem Boskiem?

O. Rozumie się to, co sam Bóg objawił ludziom, aby mogli prawdziwie i zbawiennie wierzyć w Niego i godnie Jego czcić.

P. Czy dla wszystkich dał Bóg takie objawienie?

O. Dla wszystkich, jako dla wszystkich potrzebne i zbawienne: lecz ponieważ nie wszyscy sposobni są do bezpośredniego przyjęcia objawienia Boskiego, przeto Bóg użył szczególnych ku temu ogłosicieli, którzyby opowiadali Jego objawienie wszystkim pragnącym je przyjąć.

P. Dla czego nie wszyscy ludzie zdolni są bezpośrednio przyjąć objawienie od Boga?

O. Dla grzechowej skazy i niemocy ducha i ciała.

P. Jacy byli ogłosiciele objawienia Boskiego?

O. Adam, Noe, Abraham, Mojżesz i inni Prorocy przyjęli i opowiadali początki objawienia Boskiego, w zupełności zaś i doskonałości objawienie Boskie przyniósł na ziemię wcielony Syn Boży Pan nasz Jezus Chrystus, przez swoich uczniów i Apostołów rozpowszechnił je po całym świecie.

Paweł Apostoł, na początku swojego listu do Żydów mówi: Rozmaicie i wielą sposobów mówił dawno Bóg ojcom przez Proroki, na ostatek tych dni mówił do nas przez Syna, którego postanowił dziedzicem wszystkiego, przez którego uczynił i wieki.

Tenże Apostoł do Koryntyan pisze: powiadamy mądrość Boga w tajemnicy, która zakryta jest, którą Bóg przeznaczył przed wieki ku chwale naszej, której żaden z książąt wieku tego nie poznał; lecz nam Bóg objawił przez Ducha swojego. Albowiem Duch wszystko wypatruje i głębokości Boże, I. II, 7, 8, 10.

Jan Ewangelista w Ewangelii pisze: Boga żaden nigdy nie widział: jednorodzony Syn, który jest na łonie Ojcowskim, on opowiedział. I, 18.

Sam Jezus Chrystus mówi: nikt nie zna Syna jedno Ojciec, ani Ojca kto zna jedno Syn, a komuby chciał Syn objawić. Mat. XI, 27.

P. Czyż człowiek, bez szczególniejszego objawienia Boskiego nie może mieć poznania Boga?

O. Człowiek może poznawać Boga z rozważania rzeczy od Boga stworzonych: lecz poznanie takowe niedoskonałe jest i niedostateczne, i tylko służyć może przygotowaniem do wiary, czyli niejaką pomocą ku poznaniu Boga z Jego objawienia.

Bo rzeczy jego niewidzialne, od stworzenia świata, przez te rzeczy które są uczynione zrozumiane bywają poznane: wieczna też moc jego i Bóstwo. Rzym. I, 20.

Uczynił z jednego wszystek rodzaj ludzki, aby mieszkali po wszystkiej ziemi; zamierzwszy postanowione przed czasy, i granice mieszkania ich: aby szukali Boga; owaby go snąć namacali albo naleźli: chociaż od każdego z nas nie jest daleko. Albowiem w nim żyjemy, i ruszamy się i jesteśmy. Dzieje XVII, 26—28.

Co się tyczy wiary w Boga, to poprzedza myśl, że Bóg jest: jakową myśl następczą nam rzeczy stworzone. Pilnie śledząc stworzenie świata, poznajemy, że Bóg jest najmędrszy, wszechmocny i dobry: poznajemy także i wszystkie Jego niewidzialne przymioty. Tym sposobem uznajemy Go za najwyższego Rzadcę.

Święte Podanie = Święta Tradycja

— 6 —

Ponieważ Bóg jest Stwórcą całego świata, a my stanowimy część świata: a zatem Bóg jest i naszym Stwórcą. Za tem poznaniem następuje wiara, a za nią uwielbienie. Sw. Bazyl. list. 232.

O Świętem Podaniu i Piśmie Świętem.

P. Jakim sposobem objawienie Boskie rozszerza się pomiędzy ludźmi i zachowuje w prawdziwym Kościele?

O. Dwoma sposobami; przez święte podanie i Pismo święte.

P. Co rozumiemy pod wyrazem świętego podania?

O. Pod wyrazem świętego podania rozumiemy to, kiedy prawowierni i prawdziwi czciciele Boga, słowem i przykładem podają jedni drugim, przodkowie potomkom, naukę wiary, zakon Boży i obrzędy święte.

P. Kto jest wiernym stróżem świętego podania?

O. Wszyscy prawowierni zjednoczeni św. podaniem wiary, spólnie i z prawa następstwa, za zrzadzeniem Bożym stanowią Kościół, który i jest wiernym stróżem św. podania, czyli według słów Pawła Świętego Kościół Boga żywego. filar i utwierdzenie prawdy / Tymot. III, 15. *Uspusobiona*

Ireneusz Święty pisze: nie trzeba na stronie szukać prawdy, którą łatwo znaleźć można w Kościele. W nim bowiem Apostołowie, jakby w bogatym skarbcu, w zupełności złożyli to wszystko, co się do prawdy odnosi, tak, że każdy pragnący może z niego czerpać napój życia. On jest drzwiami życia. Przeciw Herez. Ks. III, r. 4.

P. Co się nazywa Pismem świętym?

O. Księgi napisane przez Ducha Świętego, za pośrednictwem ludzi poświęconych od Boga, nazwanych Prorokami i Apostołami. Te księgi zowią się Pismem świętem, czyli pospolicie, Biblią.

P. Co znaczy wyraz Biblia?

O. Wyraz Biblia jest grecki, oznacza księgi. Nazwaniem tem się oznacza, że księgi święte godne są uwagi szczególnie nad wszystkie inne.

P. Co jest dawniejszem, podanie czy Pismo święte?

O. Najdawniejszy i pierwotkowy sposób rozprzestrzeniania objawienia Bożego jest podanie święte. Od czasów Adama do Mojżesza nie było ksiąg świętych. Sam Jezus Chrystus nasz Pan, Boską Swoją naukę i ustawy podał uczniom Swoim nie w księgach, ale słowem i przykładem. Takim też sposobem w początkach i Apostołowie rozpowszechniali wiarę i umac-

— 7 —

niiali Kościół Chrystusowy. Potrzeby podania i to dowodzi, że ksiąg używać może mniejsza liczba ludzi, a podania wszyscy.

P. Na co dane Pismo święte?

O. Na to, iżby objawienie Boskie zachowało się z większą dokładnością i bez odmiany. W Pismie świętym czytamy słowa Proroków i Apostołów tak jakbyśmy z nimi żyli i ich słyszeli, chociaż te Księgi święte pisane były przed wielą wieków i tysięcy lat przed naszymi czasami.

P. Czy podanie święte należy zachowywać i wtenczas kiedy mamy Pismo święte?

O. Potrzeba zachowywać podanie zgodne z objawieniem Boskiem i Pismem świętem, jak tego samo Pismo święte uczy.

Paweł Apostoł pisze: przełoż bracia stojcie a trzymajcie podania, którychście się nauczyli, choć przez mowę, choć przez list nasz / 2 Tessel. II, 15.

P. Dla czego podanie i teraz jest potrzebne?

O. Dla przewodnictwa ku prawemu rozumieniu Pisma świętego, dla należytego spełnienia Sakramentów świętych, i dla zachowania świętych obrzędów w pierwotkowej ich czystości.

Bazyli Święty tak o tem mówi: z zachowanych w Kościele dogmatów i nauk jedne otrzymaliśmy na piśmie, a drugie w cisłości przyjęliśmy od Apostolskiego podania drogą następstwa. Jedne i drugie równie są zbawienne, i temu nikt jakkolwiek znający ustawy Kościoła, przeczyć nie będzie. Albowiem jeśli ośmielimy się odrzucać zwyczaje, które do nas doszły z podania, jako małego znaczenia: to nieznacznie nadwątlimy Ewangelię w główniejszych jej punktach, albo raczej z nauki Apostolskiej zrobimy cześciej imię. Dla przykładu weźmy zwyczaj u Chrześcijan pierwszy i najpowszechniejszy: gdzie mamy w Pismie świętem aby wierni w imię Pana naszego Jezusa Chrystusa zegnali się? Jakie pismo nauczyło, aby w modlitwie obracać się na wschód? Który ze Świętych na piśmie zostawił modlitwę wzywania Boga przy przemienieniu chleba Eucharystyi i kielicha Pańskiego? My albowiem nie przestając na słowach, o których Apostoł i Ewangielia wspomina, i przed temi słowami i po nich używamy innych słów, jako mających wielkie znaczenie w tajemnicy sakramentu, a które przyjęliśmy z podania. Według jakiego pisma i wodę święcimy do chrzczenia i olej do namaszczania, a nawet i samego chrzczonego się? Czyli nie na fundamentie tajemnego i zamilczanego podania? Nadto, jakie pismo nauczyło nas namaszczać olejem świętym. Zkąd i trzykrotne polewanie (pograżanie) i reszta przy chrzcie obrzędów: jako odrzekanie się szatana i aniołów jego? Alboż nie z tej nieogłoszonej

nieopowiadanej nauki, którą Ojcowie nasi, za prawidło mając milczeniem pokrywać świętość sakramentów, zachowali niedostępną badaniom ciekawych? Bo czyliż przystało pismem ogłaszać to, na co niechrzconym i spojrzeć niewolno było? Praw. 97, o Duch. Św. 27.

O Pismie świętem w szczególności.

P. Kiedy są napisane Księgi święte?

O. Nie w jednym czasie. Jedne przed, a drugie po narodzeniu Chrystusa Pana.

P. Jedne i drugie czy nie mają szczególnych nazwań?

O. Mają. Napisane przed narodzeniem Chrystusa, zowią się księgami Starego Zakonu, a pisane po narodzeniu zowią się księgami Nowego Zakonu czyli Testamentu.

P. Co to jest Stary i Nowy Testament?

O. Mówiąc inaczej: jest to przymierze Boga z ludźmi stare i nowe.

P. Na czym zależało **Stare Przymierze**.

O. Na tem, że Bóg obiecał ludziom Boskiego Zbawiciela i przygotowywał ich do przyjęcia Zbawiciela.

P. Jak Bóg przygotowywał ludzi do przyjęcia Zbawiciela?

O. Przez stopniowe objawienia, prorocтва i wizerunki (figury).

P. Na czym zależy **Nowe Przymierze**?

O. Na tem, że Bóg rzeczywiście darował ludziom Boskiego Zbawiciela, jednorodzonego Syna Swojego Jezusa Chrystusa.

P. Wiele jest ksiąg Starego Testamentu?

O. SS. Cyryl Jerozolimski, Atanazy Wielki i Jan Damascen, stosując się do Żydowskiego liczenia (kanonu) w ich pierwiastkowym języku, liczą dwadzieścia dwie. Atan. List. 39, o Święt. Jan. Damasc. Teolog. ks. 4, r. 17.

P. Dla czego Żydowskie liczenie ksiąg zasługuje na uwagę?

O. Dla tego, że jak mówi Paweł Apostoł **im zwierzone są słowa Boże**, i że Chrześcijański Nowego Testamentu Kościół przyjął księgi święte od Żydowskiego Kościoła Starego Testamentu. Rzym. III, 2.

P. Jak SS: Cyryl i Atanazy liczą księgi Testamentu?

O. Następującym sposobem:

- 1) Księgi Rodzaju.
- 2) Wyjście.
- 3) Lewityk.
- 4) Księga Liczb.

*Alta Scipione de G...
w. H... 2...*

5) Powtórzenie Zakonu.

6) Księga Jozue.

7) Księga Sędziów, a razem z nią jakby jej dodatek, księga Ruth.

8) Pierwsza i druga księga Królów, jako dwie części jednej księgi.

9) Trzecia i czwarta księga Królów.

10) Pierwsza i druga księga Paralipomenon.

11) Pierwsza księga Ezdrasza, i druga tegoż według greckiego nadpisu, księga Nehemiasza.

12) Ester.

13) Księga Joba.

14) Psalterz.

15) Przypowieści Salomona.

16) Ekleziasta, tegoż.

17) Pieśni nad pieśniami, tegoż.

18) Księga Izajasza Proroka.

19) Jeremiasza.

20) Ezechiela.

21) Daniela.

22) Dwunastu Proroków.

P. Dla czego w tem wyliczaniu ksiąg Starego Testamentu, nie wspomniano o księdze mądrości Syrachowego syna i o niektórych innych?

O. Dla tego, że ich niema w hebrajskim języku.

P. Jak uważać należy te ostatnie księgi?

O. Atanazy Wielki mówi, że Ojcowie Święci przeznaczali je dla czytania gotującym się do chrztu.

P. Jak trafniej rozdzielić księgi Starego Testamentu, stosownie do ich treści?

O. Można je rozdzielić na cztery podziały.

1) Księgi **prawodawcze**, które stanowią główną treść Starego Testamentu.

2) **Historyczne**, zawierające szczególnie historję Religji.

3) **Nauczające**, których przedmiotem jest nauczanie Religji.

4) **Prorockie**, zawierające w sobie prorocтва, czyli przepowiedzenie przyszłości, szczególnie o Jezusie Chrystusie.

P. Które są księgi **prawodawcze**?

O. Pięć ksiąg Mojżeszowych: księga Rodzaju, Wyjścia, Lewityku, Liczb i Powtórzenie Zakonu.

Sam Jezus Chrystus nazywa je ogólnie **Zakonem Mojżesza**. Luk. XXIV, 44.

P. Co zawiera w sobie księga **Rodzaju**, w szczególności?

O. Opowiadanie o stworzeniu świata i człowieka, a potem historję i ustawy religijne w pierwiastkowych czasach rodzaju ludzkiego.

P. Co zawierają w sobie następne cztery księgi Mojżeszowe?

O. Historję religii za czasów Proroka Mojżesza i zakon przezeń dany od Boga.

P. Które są historyczne księgi Starego Testamentu?

O. Księgi Józue, Sędziów, Królów, Paralipomenon, księga Ezdrasza, księga Nehemiasza i Ester.

P. Które nauczające?

O. Księgi Joba, Psalterz i księgi Salomona.

P. Co szczególnego uważać trzeba o Psalterzu?

O. Psalterz wspólnie z nauką religii dotyczy jej historii i zawiera mnogie Proroctwa o Zbawicielu. On jest wybornym przewodnikiem do modlitwy i uwielbienia Boga, i dla tego codziennie się używa w kościelnym nabożeństwie.

P. Które są prorockie księgi?

X O. Księgi Proroków Izajasza, Jeremiasza, Ezechiela, Daniela i dwunastu innych.

P. Wiele jest ksiąg Nowego Testamentu?

O. Dwadzieścia siedem.

P. Czy są także pomiędzy nimi prawodawcze, to jest takie, które szczególnie stanowią zasadę Nowego Testamentu?

O. Takimi sprawiedliwie zwać można Ewangielie, składające się z czterech ksiąg Ewangelistów: Mateusza, Marka, Łukasza i Jana.

P. Co znaczy wyraz **Ewangelią**?

O. Jest to wyraz grecki, znaczy dobrą czyli radosną nowinę.

P. Co zwiastują księgi nazywające się Ewangelią?

O. Zwiastują Bóstwo Pana naszego Jezusa Chrystusa, Jego przyjście, Jego życie na ziemi, Jego cudowne dzieła, zbawienną naukę i naostatek Jego krzyżową śmierć, chwalebne zmartwychwstanie i wstąpienie do nieba.

P. Dla czego księgi te nazwano Ewangelią?

O. Dla tego, że dla ludzi nie może być pożądańsza i weselsza nowina nad nowinę o Boskim Zbawicielu i o wiecznym zbawieniu. A przeto przy każdym czytaniu Ewangielji, zaczyna się i kończy radosnym śpiewem: **Chwała Tobie, Panie, chwała Tobie.**

P. Czy pomiędzy księgami Nowego Testamentu są księgi historyczne?

O. Są, mianowicie: **Księga Dziejów Apostolskich.**

*4 Ewangelie
5 Dziejów*

4 historyczne. Wskazywaniem 2 listów. Długość 17 listów, 17 listów, 17 listów

P. O czym ona opowiada?

O. O zesłaniu Ducha Świętego na Apostołów, i o rozkrzewieniu przez nich Chrześcijańskiego Kościoła.

P. Co to jest **Apostol**?

O. Wyraz ten znaczy: **posłaniec**. Imieniem tem zowią się wybrani Pana naszego Jezusa Chrystusa uczniowie, których On posłał był na opowiadanie Ewangielji.

P. Które z ksiąg Nowego Testamentu są **nauczające**?

O. Siedem listów powszechnych: jeden Jakóba Apostoła, dwa Piotra, trzy Jana i jeden Judy; także czternaście listów Pawła Apostoła: do Rzymian, dwa do Koryntian, do Galatów, do Efezów, do Filipensów, do Kolossan, dwa do Tessałończyków, dwa do Tymoteusza, do Tytusa, do Filemona i do Żydów.

P. Czy między księgami Nowego Testamentu są i **Prorockie**?

O. Taką księgą jest **Apokalipsys**.

P. Co wyraz ten znaczy?

O. Z greckiego języka znaczy **objawienie**.

P. Co ona w sobie zawiera?

O. Tajemnicze wyobrażenie przyszłego losu Chrześcijańskiego Kościoła i świata całego.

P. Co zachować trzeba czytając Pismo święte?

O. Naprzód czytać je potrzeba z nabożną pokorą, jako słowo Boże, i z modlitwą o zrozumienie onego.

Powtórę, czytać je z czystym zamiarem utwierdzenia się w wierze i zachęcenia się do dobrych uczynków.

Potrzącie, pojmować je stosownie do wykładu Prawowiernego Kościoła i Ojców świętych.

P. Kiedy Kościół wyklada naukę objawienia Chrześcijańskiego i Pisma świętego ludziom nieświadomym onych, jakie im przedstawia znamiona tego, że one są prawdziwym słowem Bożem?

O. Następujące:

1) Wysokość nauki świadcząca, że taka nie może być wynalazkiem rozumu ludzkiego.

2) Czystość nauki pokazująca, że pochodzi z najczystszego Boskiego rozumu.

3) Proroctwa.

4) Cuda.

5) Mocne, samej potędze Boskiej właściwe, działanie tej nauki na serce człowieka.

4 listy do Jana

P. Jakim sposobem proroctwa bywają znamieniem prawdziwego objawienia Boskiego?

O. To przykładem objaśnić można. Kiedy Prorok Izajasz przepowiedział narodzenie Zbawiciela z Dziewicy, o czym naturalny rozum ludzki i pomyśleć nie mógł, i kiedy w kilkaset lat po proroctwie, Pan nasz Jezus Chrystus urodził się z Najświętszej Marji Panny: w tym razie nie można nie widzieć, że proroctwo było słowem wszechwiedzącego Boga i że spełnienie się proroctwa jest dziełem wszechmocnego Boga. Dla tego to i Ewangelista Mateusz, opowiadając o narodzeniu Chrystusowem, przywodzi proroctwo Izajasza: **A to się wszystko stało, aby się wypełniło, co jest przepowiedziane od Pana pszez Proroka mówiącego: oto Panna w żywocie mieć będzie, i porodzi Syna i nazowią imię Jego Emmanuel: co się wyklada, Bóg z nami.** Mat. I, 22, 23.

P. Co są cuda?

O. Dzieła, które ani siłą, ani sztuką ludzką, lecz tylko mocą Boską uczynione być mogą: **naprzykład wskrzeszenie umarłego.**

P. Jakiem sposobem cuda służą za zamię rzeczywistości słowa Bożego?

O. Kto prawdziwie cuda tworzy, ten działa mocą Boską: ztąd wniosek, że on jest upodobany Bogu i ma Ducha Bożego. Takiemu zaś właściwie jest mówić tylko czystą prawdę. A zatem jeżeli mówi w imieniu Boga, w ten czas bez wątpienia mówi przezeń słowo Boże.

Dla tego to sam Chrystus Pan przyznaje cuda za ważne świadectwo Boskiego Swojego posłania: **Uczynki, które dał Ojciec, abym je wykonał, same uczynki, które Ja czynię, świadczą o Mnie, iż Mię Ojciec posłał.** Jan. V, 36.

P. Z czego najwięcej widzieć można potężną dzielność Chrześcijańskiej nauki?

O. Z tego, że dwunastu Apostołów, wziętych z ludzi biednych, nieuczonych, ze stanu niskiego, nauką tą zwyciężyli i uczynili wyznawcami Chrystusowemi możnych, mądrych, bogatych, Królów i królestwa.

Rozkład Katechizmu.

P. Jak podać Katechetyczną naukę religji w porządnym rozkładzie?

O. Można ku temu wziąć za osnowę słowa Pawła Apostoła, że wszelka czynność Chrześcijanina w doczesnem życiu odnosić się powinna do tych trojga: **wiary, nadziei i miłości.**

A teraz trwają: wiara, nadzieja, miłość: to troje. 1 Kor. XIII, 13.

A ztąd dla Chrześcijanina potrzebna: naprzód, nauka o wierze w Boga i w tajemnice, które On objawia;

potwóre, nauka o nadziei w Boga, i o środkach utwierdzenia się w niej;

potrzecie, nauka o miłości Boga i tego wszystkiego co Bóg miłować przykazuje.

P. Jakim sposobem Kościół wprowadza nas do nauki wiary?

O. Składem wiary.

O. Co przyjąć można za przewodnictwo w nadziei?

O. Ewangeliczne błogosławieństwa i modlitwę Pańską.

P. Gdzie znaleźć można główną naukę o miłości?

O. W dziesięciu Boskich przykazaniach.